

ابعاد و زوایای حریم خصوصی از دیدگاه فقهی با مطالعه روشمند قابل کشف است

رئیس مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی در نشست گفت: حریم خصوصی در منطق اسلام واجد دو کارکرد است؛ یکی آن که جایگاهی است...

رئیس مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی در نشست گفت: حریم خصوصی در منطق اسلام واجد دو کارکرد است؛ یکی آن که جایگاهی است برای بازاندیشیدن در خود و در اسرار بر ملا نشده برای توبه که رابطه او را با خداوند تنظیم و تجدید می کند، و دیگری خاستگاهی برای بازساختن شخصیت خویش برای ضروریابی مستقل در جامعه که رابطه او را با دیگران تنظیم و تعریف می کند.

به گزارش خبرگزاری مهر، حجت الاسلام والمسلمین احمد مبلغی رئیس مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی در نشست گفت: حیات اختصاصی دارای حریم محافظت شده پیش شرط حیات عمومی سالم و پویا است. در صورت فقدان حریم جدی و تضمین شده برای افراد، حیات عمومی جامعه به شدت از نظر معنوی، اخلاقی، فرهنگی، اجتماعی و ... دچار اختلال و اضطراب بنیان سوز می گردد.

وی با اشاره به اینکه تکامل انسان در درگاه خداوند موقوف به اراده و عقل اوست، اظهارداشت: باید زمینه های لازم اعمال اراده و به کار گیری عقل را فراهم آورد و بخشی از مهمترین زمینه های آن در حیات اختصاصی معنا و عینیت می یابد. اگر انسان از حریم خصوصی برخوردار نباشد و عیان و پنهان زندگی وی یکی باشد، همه رفتارهای او براساس جبر و اکراه اجتماعی شکل می گیرد، در این صورت فاقد زمینه لازم برای اعمال اراده در جهت تکامل خواهد بود و از طرف دیگر فرصت بازاندیشی توسط عقل را برای ساختن روح خود و ارتباط گیری با خداوند و بازگشت به او را نیز از دست خواهد داد. فردی اینچنین بیشتر به دنبال آن است که به رفتارهای ظاهر سازانه خالی از محتوا و نفاق گونه رو آورد و به هم رنگ سازی شخصیت خود با وضعیتهای مطابق با اجبارهای اجتماعی و نه برآمده از روح و روان خویش دست زند.

حجت الاسلام والمسلمین مبلغی گفت: در حقیقت شخص در چنین وضعیتی مجبور و دستخوش وضعیتهای موجود جامعه است و نمی تواند ارتباط نهانی با خداوند برقرار کند. یکی از مهمترین راه های تکامل توبه است. انسان فاقد حریم خصوصی، فاقد فرصت خلوت است و انسان فاقد فرصت خلوت، فاقد فرصت بازاندیشی است و انسان فاقد بازاندیشی دستخوش امیال مواج در وضعیت های اجتماعی است و چون امکان توبه به عنوان امر نهانی برای او فراهم نیست، نمی تواند از این فرصت استفاده نماید.

وی ادامه داد: به بیان دیگر خلوت انسان با خداوند عمدتاً در شرائط داشتن حیات اختصاصی بدور از دخالت دیگران معنی و عینیت می یابد. گرفتن این حیات از فرد محروم کردن او از فرصت خلوت کردن با خداوند و اندیشیدن برای بازگشت مدام او به سوی پروردگار است.

وی گفت: با این بیان به این نتیجه می رسیم که حریم خصوصی در منطق اسلام دارای دو نقش است؛ یکی جایگاه بودن برای "خود بازاندیشی معنوی" جهت تکامل دینی، و دیگری خاستگاه بودن برای "خود بازسازی شخصیتی" جهت ضروریابی مستقل در جامعه است. با حذف حریم خصوصی، انسان به "موجود منفعل اجتماعی" بدل می شود که تنها صورتی از اراده را با خود حمل می کند و از روحیه مستقل و اندیشه الهی مناسب جهت شرکت در حیات عمومی بی بهره است.

حجت الاسلام مبلغی تصریح کرد: بنابر آنچه گفته شد، حریم خصوصی اهمیت مضاعف می یابد و رعایت آن برای افراد به عنوان اصل قرار می گیرد. این نکته در ارتباط با حریم خصوصی فراتر از آن چیزی است که در این باره در حقوق بشر مطرح است. انسانهای فاقد حریم خصوصی در یک جامعه رفتار میکانیکی دارند تا دینامیکی و استقرار ارزشهای اسلامی و انسانی در جامعه از رهگذر حضور دینامیکی افراد و البته در یک نظم اجتماعی قانون محور قابل تحصیل است و انسانهای متحرک به حرکت میکانیکی بعد از مدتی ارزشها را به سمت توخالی شدن به پیش می برند.

حجت الاسلام والمسلمین مبلغی یادآور شد: اصطلاح حریم خصوصی در فقه به کار نرفته و واژه جدیدی است که به تازگی در ادبیات حقوق بشری مطرح شده است و امروزه به مثابه یک حق مهم برای انسان تلقی می شود. در حقیقت با سه سؤال مواجه هستیم که "آیا از نظر اسلام این حق که ذکر از متعلق آن در ادبیات دینی و فقهی به چشم نمی خورد قابل پی گیری استنباطی هست یا نه؟"، "آیا در صورت قابلیت برای پی گیری، قابل اثبات است یا نه؟ به بیان دیگر آیا اسلام حریم خصوصی را قبول دارد یا خیر؟ و سؤال سوم این که در صورت اثبات، آیا به صورت مطلق آن را می پذیرد یا مشروط؟

وی ادامه داد: در پاسخ سؤال اول باید گفت حکم حریم خصوصی در شرع قابل پیگیری است؛ چراکه واضح است اگر شارع در زمینه ای ادبیات آن زمینه را ارائه نکرده باشد، می توان از احکام مرتبط به آن حوزه و مناسبات آن ها به حکم آن دست یافت. به عبارتی با وجود جدید بودن این اصطلاح، طرح آن در فقه معقول و ممکن به نظر می رسد. در حقیقت با مطالعه روشمند می توان دیدگاه شریعت را در ارتباط با این موضوع (با اصطلاح ویژه آن) به دست آورد.

حجت الاسلام مبلغی افزود: در مواجهه با نظرات اسلام در باب حقوق بشر می توان گفت اسلام دو حق کلان برای انسان قائل است: حقوقی که کیان شخص وابسته به رعایت آن است و حقوقی که کیان شخصیتی شخص به آن وابسته می باشد. در خصوص اول می توان مثال به حق حیات زد؛ چرا که قوام شخص وابسته به رعایت این حق می باشد و برای دومی می توان به حریم خصوصی مثال زد؛ حقی که برپادارنده شخصیت او می باشد. بنابراین حق مربوط به شخصیت فرد است، نه شخص او. با فقدان این حریم، کیان شخصیت او از بین می رود؛ چرا که شخصیت او منوط به کنترل اسرار خود در فضای شخصی می باشد.

حجت الاسلام والمسلمین مبلغی افزود: بعد از پذیرش این تقسیم باید اضافه کرد که در زمینه کیان شخصیتی فرد، دو حیات خصوصی و عمومی برای او قابل تصور است. هر یک از این دو دارای حقوقی است که رعایت آن در ارتباط تنگاتنگ با کیان شخصیتی اوست.

وی گفت: یکی از ادله تعبیه شدن منطق حرمت اسرار اشخاص در فقه ابتناء قضاوت بر بینات و ایمان است. بینات و ایمان به صورت نوعی متوجه به امور اجتماعی و نیمه اجتماعی است؛ یعنی آنچه از حریم خصوصی عبور کرده است و در فضای ارتباط خارج از حریم اختصاصی میان دو نفر یا بیشتر رخ می دهد و به ویژه بینات که نوعی در مرئی دیگران رخ دادن یک عمل را نشان می دهد. در حقیقت اسلام اینجا دخالت قضایی و اجرایی می کند. پیش از این مرز، حریم اختصاصی افراد است که حرمت دارد.

وی با اشاره به اینکه موارد ورود به حریم خصوصی به نفع مصالح جامعه، حداقلی است، گفت: استنباط فقهی مربوط به تعیین و ترسیم این موارد را نباید با شتابزدگی انجام داد؛ استنباط این موارد با حساسیت و دقت و به صورت حد اقلی جدی باید انجام بگیرد؛ چون اصل در اسلام حرمت به حیات اختصاصی افراد است.

وی ادامه داد: با انفجار رسانه و اطلاعات رسانه ای و ممکن شدن دستیابی به وضعیت های شخصی در فضای مجازی و رسانه ای، تعریف و یا حفظ این حریم به نحوی به چالش هایی برخورده است و این چالش موجب شده است تا دیدگاه هایی در ارتباط با آن و ضرورت بازتعریف این مفهوم یا حتی تزلزل این حق پدید آید. منطق اسلام در زمینه حریم خصوصی بسیار جدی است و این در حالی است که رویکردهایی در میان غربیان روزی بیاید که به صورت جدی دیگر از حریم خصوصی سخن نگویند.